

ارزیابی راهبردهای مقابله با فساد مالی با تأکید بر فناوری اطلاعات و ارتباطات (مطالعه موردی یکی از مناطق ۲۲ گانه شهرداری استان تهران)

عطیه عظیمی

کارشناسی ارشد مدیریت صنعتی

چکیده

این تحقیق بر آن است که تأثیر چهاربعد از ابعاد فناوری اطلاعات و ارتباطات شامل شفافیت، پاسخگویی، ارتباطات و آگاهی را بر فساد مالی با استفاده از روش علمی مورد کنکاش قرار داده و براساس یافته‌ها راهکارها را بدست آورد. هدف اصلی بررسی رابطه میان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و فساد مالی است. پس از بررسی پیشینه پژوهش، پرسشنامه‌ای تدوین شد و پس از برآورد روایی و اعتبار پرسشنامه اولیه میان کارمندان و ذینفعان یکی از مناطق ۲۲ گانه شهرداری استان تهران توزیع و تعداد ۳۱۸ پاسخنامه تکمیل شد و با استفاده از تکنیک‌های آماری ضریب همبستگی اسپیرمن و آزمون میانگین‌های مستقل و آزمون فریدمن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های حاصل از پرسشنامه تلخیص شده و اولویت هریک از این ابعاد مشخص گردید و آشکار شد که افزایش آگاهی ارباب رجوع، شفافیت اطلاعات، پاسخگویی و بهبود ارتباطات موجب کاهش فساد مالی می‌شود. بدین ترتیب در این تحقیق به این نتیجه رسیدیم که میان فناوری اطلاعات و ارتباطات و کاهش فساد مالی در شهرداری رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: فناوری اطلاعات و ارتباطات، دولت الکترونیک، فساد مالی، شفافیت، پاسخگویی، بهبود ارتباطات و افزایش آگاهی.

۱- مقدمه

امروزه تأکید کشورهای مختلف برای پیشگیری از فساد، بر سه رکن اصلی آموزش کارکنان، انتخاب افراد بر اساس شایستگی و بالاخره اصلاح نظام‌های عملیاتی و مکانیزه کردن آن، باعث شده است که مبارزه با فساد، شکل اصولی و علمی خود را طی نماید. در این پژوهش به نحوه تاثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات در کاهش فساد مالی پرداخته شده است.

۲- تشریح و بیان موضوع

سازمان شفافیت بین‌المللی در گزارش سالانه خود دامنه و رتبه فساد مالی و اداری را در کشورهای مختلف جهان انتشار داده است، براساس این گزارش سالانه، در سال ۲۰۰۹ ایران جایگاه ۱۶۸ را از میان ۱۸۰ کشور در این زمینه به خود اختصاص داده است و شاخص فساد اقتصادی در کشور برابر با ۱/۲ برآورد شده است (گزارش ای تی^۱، ۲۰۰۹). در دنیای کنونی، به علت گسترش و توسعه ابزارها و وسایل ارتباطی، شتاب فزاینده در زمینه جهانی شدن اقتصادهای ملی و وابستگی بیش از پیش کشورها به یکدیگر، روزبه‌روز مسئله چگونگی مبارزه با فساد مالی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند و همانطور که می‌دانیم مدیریت شهری در صورتی می‌تواند موفق باشد تمامی سطوح آن سالم و عاری از هرگونه فساد و تبعیض باشد. به همین دلیل پیشگیری، کنترل و مبارزه با این مسئله عمومی اهمیت ویژه‌ای دارد.

۳- تعریف اصطلاحات**۳-۱- فساد**

طبق تعریف بانک جهانی و سازمان شفافیت بین‌الملل، فساد سوء استفاده از اختیارات دولتی برای کسب منافع شخصی (خصوصی) است؛ که این تعریف مورد توافق عمومی در جهان است و بطور ضمنی فرض شده است که مجموعه ای از قوانین و ضوابط مدون اداری وجود دارد که چهار چوب فعالیت‌های مجاز اداری را تعیین می‌کنند، هرگونه رفتار اداری که مغایر با این قوانین باشد و در آن انتفاع شخصی مطرح باشد فساد تلقی می‌شود. بدیهی است چنین تعریفی وقتی جامع است که قوانین و حدود آن کاملاً واضح و فراگیر باشد. فساد در جامعه نسبی است و با نظام ارزشی هر جامعه تعریف می‌شود (عباسی کلثوم ۱۳۸۶:۳) در محیط فاسد مالی و اداری حقوق سیاسی و اجتماعی شهروندان نادیده گرفته می‌شود و حقوق مسلم ارباب رجوع نیز به آسانی پامال یا به ناحق به دیگری واگذار می‌شود. از تعاریف چنین استنباط می‌شود که اولاً فساد امری نسبی است و در حقیقت مرتبط با نظام ارزشی هر جامعه می‌باشد زیرا در حالی که فردی با ویژگی عملکردی خاص در یک جامعه فاسد تلقی می‌شود ممکن است در جامعه دیگری کاملاً عادی و طبیعی قلمداد شود ثانیاً فساد بیشتر در دستگاه‌های دولت مطرح است گرچه فرض بر این است که کارمند دولت بیش از کارمند بخش خصوصی به صلاح و مصلحت می‌اندیشد لکن فساد در بخش دولتی گسترش بیشتری دارد (طرح مطالعاتی تدوین برنامه مبارزه با فساد و ارتقای سلامت در نظام ۱۳۸۴:۲۴)

۳-۲- فناوری اطلاعات و ارتباطات

فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات^۲، از تلفیق سه حوزه اطلاعات، کامپیوتر و ارتباطات پدید آمده است. بخش کامپیوتر، به عنوان سخت‌افزار و تأمین کننده تجهیزات و ادوات لازم، داده‌ها و اطلاعات، به عنوان مواد اولیه در درون شبکه عمل می‌کنند و ارتباطات مخابراتی، وظیفه برقراری ارتباط بین دو بخش دیگر را برعهده دارد (حسینی امین، ۱۳۸۷، ۶۳). فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌تواند تاثیر بسیار زیادی در بهبود حکومت‌گردانی برجای گذارد. با این اوصاف با پذیرش قدرت فراوان فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در بهبود و اعتلای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مردم، باید آن را محور تمام راهبردهای توسعه قرار دهیم.

¹ TI report

² Information commertional tecnology

بر همین اساس نظریه‌هایی مانند ایجاد دولتهای الکترونیکی، شهرهای الکترونیکی، آموزش الکترونیکی و تجارت الکترونیکی مطرح گردید و ظرف چند سال اخیر در برخی از کشورها پیشرفتهای قابل توجهی نموده است. مزایای عملی شدن این نظریه‌ها استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات را به یک بحث جهانی و قابل توجه جوامع مختلف مبدل کرده که یکی از آنها، بحث ایجاد دولتهای الکترونیکی است. (قهرمانی گودرز، ۱۳۸۲، ۶۷)

۳-۳- دولت الکترونیک

کاربرد شبکه اینترنت توسط سازمانهای دولتی جهت ارائه خدمات و اطلاعات به مردم، شرکتها و سایر سازمانهای دولتی یکی از تعاریف دولت الکترونیکی است. متخصصان و کارشناسان، دولت الکترونیکی را سازمانی مجازی بدون ساختمان و دیوار توصیف می‌کنند که خدمات دولتی را بدون واسطه بصورت ۲۴ ساعته و هفت روز هفته به مشتریان ارائه می‌دهد. به عبارتی دولت الکترونیکی به مجموعه ارتباطات الکترونیکی میان دولت، شرکتها و شهروندان و کارکنان دولت که از طریق شبکه اینترنت برقرار می‌شود اطلاق می‌گردد. (مقدسی علیرضا، ۱۳۸۴، ۳) از جمله مزایایی که برای دولت الکترونیکی برشمرده شده عبارت است از افزایش اختیارات شهروندان از طریق دسترسی به اطلاعات و اداره موثرتر امور دولتی. بهبود ارتباطات میان سازمانهای دولتی با تجارت و صنعت و سایر سازمانهای دولتی. افزایش دقت و شفافیت در کارهای دولتی. رشد درآمدهای دولت و کاهش هزینه‌های آن. ارتقاء کارآیی سیستم‌های اقتصادی و ایجاد شفافیت برای جذب سرمایه‌گذارهای خارجی و پشتیبانی در کشورهای در حال توسعه. ایجاد احساس بهتر در مشارکت اجتماعی و اصلاح تصمیم‌گیریها و پیاده‌سازی برنامه‌های توسعه. دولت الکترونیکی دارای کاربردهای متفاوتی است که می‌توان آنها را در ۴ گروه زیر دسته‌بندی کرد، ارتباط دولت با شهروندان (از اطلاع رسانی به مردم تا پرداخت صورت حسابهایی مانند قبوض آب، برق، تلفن و جریمه‌های ترافیکی از طریق شبکه اینترنتی را شامل می‌شود) ارتباط دولت با تجارت و صنعت (مانند صدور مجوز و گواهی نامه‌ها، انجام خرید و فروش کالا و خدمت از طریق اینترنت) ارتباط دولت با کارکنان (هدف ارائه اطلاعات به کارکنان دولتی با استفاده از شبکه‌های داخلی دولتی - اینترنت - اطلاعاتی مانند اطلاعات پرسنلی، مزایا، بازنشتگی پرسنل و آخرین اخبار مربوط به فعالیت‌ها و درخواستهای سایر کارکنان انجام می‌گیرد) ارتباط دولت با دولت (ارتباط سازمانهای دولتی با یکدیگر از طریق شبکه‌های داخلی است). (شریفی محمد، ۱۳۸۶، ۸۴)

۳-۴- شفافیت اطلاعات

امکان دسترسی همه به صورت برابر به اطلاعات و توسعه رقابت و حذف انحصار یا به عبارتی دیگر منظور از شفافیت افزایش آگاهی مردم از تصمیم‌ها و سازوکارهای داخلی دولت است. به این معنی که افراد از سیاست‌ها و اقدام‌ها دولت آگاهی و در هنگام بروز مشکلات یا داشتن شکایات از این که به کدام مرجع مراجعه کنند، اطلاع کافی داشته باشند. برای ایجاد رابطه مطلوب میان دولت و مردم و تحقق هدف یاد شده، رعایت اصول "حق آگاه شدن" و "آزادی اطلاعات" ضروری است. در این راستا نگرش مسئولان باید تغییر کند و در فرهنگ و رفتار نظام اداری تعییرات لازم صورت گیرد. (جهانبخش گیتی، ۱۳۸۷، ۵۰)

۳-۵- پاسخگویی

توصیف و توضیح آنچه انجام شده، دفاع از عملکرد مطابق با قانون خود و مجموعه خود و اذعان به اقدامات و آمادگی برای پذیرش عواقب قانونی عملکرد خود. در تعریفی دیگر، منظور از پاسخ‌گویی، مسئولیت‌پذیری و گزارش‌دهی دستگاه‌ها در خصوص عملکردشان است؛ طوری که مسئولان باید در رابطه با ارائه خدمات به همه مردم، نمایندگان آنها یا مراجعان خود متعهد باشند. پاسخگویی دربرگیرنده گزارش‌دهی عملکرد است. پاسخگویی سازمان‌ها را برای موفقیت بیشتر در آینده ملزم به هدف‌گذاری می‌کند. این اهداف تعهدهای اعلام شده و استانداردهای ارائه خدمات را نشان می‌دهند. به طور خلاصه، پاسخگویی به منظور گزارش عملکرد در فواصل منظم در مقابل اهداف وضع شده است. (جهانبخش گیتی، ۱۳۸۷، ۵۰)

۴- پیشینه تحقیق:

جدول ۱: پیشینه تحقیق

نام نویسنده و سال انجام	موضوع	سطح تحلیل	نمونه	روش تحقیق	یافته ها
گیتی جهانبخش ۱۳۸۷	بررسی رابطه بین استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و کاهش فساد اداری	سازمانی	ادارات مرکزی و دو شعبه مستقل بانک رفاه	روش کمی، استفاده از تکنیکهای آماری ضریب همبستگی پیرسون و آزمون t استیودنت	استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات باعث کاهش فساد اداری در بانک رفاه می شود. استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در بانک به ترتیب اولویت موجب افزایش آگاهی ارباب رجوع، شفافیت بالای سیستم، بهبود ارتباطات و پاسخگویی سیستم به ارباب رجوع می شود.
محمد رضا ناطقی ۱۳۸۴	بررسی اثر فساد مالی بر نابرابری و رشد اقتصادی	فراسازمانی در سطح بین المللی و فرامنطقه ای	گزارش شاخص-های توسعه جهانی ۲۰۰۵ و گزارش سالیانه سازمان بین المللی شفافیت مالی در دوره ۱۹۹۵-۲۰۰۵، داده های سری زمانی طی سال-های ۱۳۸۱-۱۳۶۳ منتشره توسط مرکز آمار ایران	اثر فساد مالی بر نابرابری با استفاده از مدل رگرسیون کمائی برآورد و سپس با مدل دستگاههای معادلات به ظاهر نامرتبب تجزیه و تحلیل شده است.	در بخش بین کشوری فساد بر نابرابری به صورت یک مسیر U شکل معکوس تاثیر می گذارد. افزایش فساد باعث کاهش سهم ۸۰ درصدی پایین درآمدی و افزایش سهم ۲۰ درصدی بالای درآمدی می شود. نتایج حاصل از برآورد اثر فساد مالی بر رشد اقتصادی نشان دهنده رابطه منفی بین فساد و رشد اقتصادی است. مدل رگرسیون کمائی در ایران فرضیه اول مبنی بر تاثیر فساد بر نابرابری بصورت یک مسیر U شکل معکوس را رد می کند. تجزیه و تحلیل داده های مربوط به توزیع درآمد بوسیله دستگاه معادلات بظاهر نامرتبب نشان می دهد که افزایش فساد باعث افزایش سهم گروه های پایین درآمدی و کاهش سهم گروه های بالای درآمدی می شود.
فتح ا... حقانی ۱۳۷۹	بررسی علل اقتصادی فساد مالی در ایران	فراسازمانی در سطح ملی و کشوری	۲۸ استان ایران در سال ۱۳۷۷	با استفاده از نرم افزار TSP7 الگوهای اقتصادسنجی برای بررسی تاثیر متغیرهای اقتصادی بر فساد مالی در ۲۸ استان کشور برآورد گردیده است.	در سال ۱۳۷۷ استان تهران با ۲۵/۵۷ درصد بیشترین و استان کهگیلویه و بویراحمد با ۰/۵۳ درصد کمترین تعداد پرونده فساد مالی را داشته اند. براساس شاخص های نهایی استان گیلان بیشترین و استان سیستان و بلوچستان کمترین فساد مالی را دارا بوده اند.
اسماعیل افشاری ۱۳۷۳	بررسی راههای جلوگیری از فساد مالی ناشی از پورسانت در معاملات توسط مدیران	فراسازمانی در سطح ملی و کشوری	تعداد ۳۰ پرونده با موضوع فساد مالی که به نحوی در ارتباط با سازمانهای دولتی نیز می باشد. (به علت عدم دسترسی به پرونده ها	روش کیفی، با استفاده از تئوریات نسبت به بسط و گسترش فرضیه های تحقیق و بررسی راه حل های ارائه شده همت گمارده شده است.	به روشنی نمی توان قضاوت نمود که عوامل اقتصادی در فساد مالی ناشی از پورسانت مدیران نقش اساسی داشته بلکه بیشتر این نوع تخلفات از سوی مدیران، بازتاب شرایط اقتصادی تلقی می گردد. در ارتباط با تاثیر عوامل فرهنگی باتوجه به شواهد نمی توان به صراحت اشاره کرد که از جمله عوامل تاثیرگذار بر فساد مالی کارکنان است. نارسائی و سکوت قانون که مشخصه بارز عدم نظارت می باشد از

جمله عواملی است که در تمامی موارد مورد بررسی مشهود بوده و بر فساد ناشی از پورسانت تاثیرگذار می باشد.		تئوريات اکتفا شده است.)			
مرتضی عباس پور ۱۳۸۵	بررسی عوامل سازمانی موثر بر فساد اداری در ادارات دولتی شهرستان شاهرود	فراسازمانی در سطح استانی	ادارات دولتی استان شاهرود شامل ۱۵۰ نفر	روش کمی، داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن مورد ارزیابی قرار گرفت.	بین عوامل سازمانی و فساد اداری در ادارات مورد تحقیق رابطه (با نوع و شدت متفاوت) وجود دارد. رابطه بین میزان کنترل و نظارت در سازمان و فساد اداری ۰/۵۵۹- می‌باشد. رابطه بین میزان شفافیت فرایندها و رویه‌های کاری و انحصار وظیفه در سازمان و فساد اداری ۰/۲۹۵- می‌باشد. رابطه بین میزان حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان در سازمان و فساد اداری ۰/۵۷۰- می‌باشد.
مصطفی طلعتی رحیم ۱۳۸۵	اثر جهانی شدن فناوری اطلاعات و ارتباطات بر رشد اقتصادی کشورهای عضو کنفرانس اسلامی	فراسازمانی در سطح بین کشوری	کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی	برآورد الگوی تجربی رشد اقتصادی کشورها از داده‌های سرمایه- گذاری در فناوری ارتباطات و اطلاعات و روش panel data در دوره ۲۰۰۴-۱۹۹۶	رابطه معنادار و قوی بین رشد اقتصادی و فناوری اطلاعات و ارتباطات در این کشورها در دوره مربوطه وجود دارد.
امین قبادی ۱۳۸۵	مقایسه تاثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر بهره‌وری در کشورهای آسیایی و اروپایی	فراسازمانی در سطح بین‌المللی	کشورهای آسیایی و اروپایی در دوره ۲۰۰۴-۱۹۹۴	مدل تابع تولید کاب داگلاس با لحاظ متغیر فناوری اطلاعات و ارتباطات که با استفاده از روش داده‌های پانلی تخمین زده می‌شود	نتایج تخمین مدل برای دو گروه از کشورها از اثر مثبت و معنی دار ضریب متغیر فناوری اطلاعات و ارتباطات برای کشورهای نمونه می- باشد هرچند که ضریب متغیر ICT در کشورهای اروپایی بزرگتر از مقدار آن در کشورهای آسیایی است.
عبدالعزیز آبتین ۱۳۸۱	بررسی تاثیر فناوری اطلاعات بر ارتباطات بین سازمانی	فراسازمانی در سطح استان	استانداری استان سیستان و بلوچستان	آزمون آماری رتبه علامت دار ویلکاگسن و آزمون مقایسه زوجها	فناوری اطلاعات در روابط بین سازمانی، توان پاسخگویی سازمان‌ها به نیازهای ارباب‌رجوع را افزایش می‌دهد و همچنین هزینه ارتباطات بین سازمانی را کاهش داده و سرعت این ارتباطات را افزایش می‌دهد و بکارگیری فناوری اطلاعات در روابط بین سازمانی این مجموعه، در مقایسه با زمانی که این ابزارها در روابط بین سازمانی بکار گرفته نمی‌شوند، موجب بهبود روابط بین سازمانی می‌گردد.
رونالد پیکور و احمد ریاحی، ۲۰۰	اثر بوروکراسی و فساد اداری بر تمکین مالیاتی	فراسازمانی در سطح بین المللی	۳۰ کشور در حال توسعه و توسعه یافته	سطح تمکین مالیاتی با اعدادی بین ۰ تا ۶، بوروکراسی نسبت هزینه دولت به درآمد ناخالص ملی، کنترل فساد اداری فرمول کافمن، رگرسیون خطی سه متغیره به صورت مرحله به مرحله	رابطه تمکین مالیاتی با بوروکراسی منفی و معنی‌دار و با کنترل فساد اداری مثبت و معنی- دار، رگرسیون در مرحله اول نشان می‌دهد فساد اداری ۳۱ درصد، فساد و بوروکراسی ۴۹ درصد و سه متغیر فساد اداری و بوروکراسی و سیستم قانونی ۵۶ درصد از تمکین مالیاتی را ایجاد می‌کنند.

بامیدل اولوو، ۲۰۰۶	مبارزه با فساد و جرایم اقتصادی در افریقا (ارزیابی مدیریت فساد و جرایم اقتصادی بوتسوانا)	فراسازمانی در سطح ملی	پرونده‌های موجود در مورد جرایم اقتصادی	کیفی و بررسی مستندات و پرونده‌های موجود	بوتسوانا به عنوان یک کشور آفریقایی از طریق مدیریت فساد و جرایم اقتصادی (DCEC) می‌تواند شانس بالایی برای موفقیت در مبارزه برای توسعه اقتصادی و کاستن از فقر داشته- باشد.
حسین حشمتی مولایی	رویکرد اقتصادی به فساد در سیستم بانکی (مطالعه موردی ایران)	فراسازمانی در سطح ملی	سیستم بانکی جمهوری اسلامی ایران	بررسی کیفی سیستم بانکی و بررسی کمی گزارش‌های بانک مرکزی ایران	راه‌های جلوگیری از اختلاس، رشوه‌خوری و انواع دیگر فساد در سیستم بانکی شامل افزایش درآمد مردم، نظارت مناسب، مدیریت مناسب و تجهیز آن به ابزار نظارت، استخدام افراد سالم در سیستم، سیستم بانکی الکترونیکی می‌باشد.

۵- روش شناسی:

روش تحقیق از نظر شیوه انجام تحقیق، با توجه به استفاده از ابزارهای ترکیبی (مصاحبه و پرسشنامه)، براساس نحوه جمع-آوری اطلاعات و داده از نوع ترکیبی (کمی و کیفی) می‌باشد، از نظر استراتژی یا راهبرد روش تحقیق از نوع توصیفی، پیمایشی و همبستگی و هم از نوع مطالعه موردی می‌باشد و از نظر ماهیت کاربردی می‌باشد.

۵-۱- هدف مطالعه:

اهداف تحقیق شامل دو نوع هدف اصلی و فرعی می‌باشد. هدف اصلی، بررسی راهبردهای پیشگیری و مبارزه و کاهش فساد اداری است و اهداف فرعی شامل بررسی چپستی فساد مالی و اداری شامل میزان و انواع فساد مالی و اداری در شهرداری، بررسی چپستی فناوری اطلاعات و ارتباطات شامل میزان و انواع فناوری اطلاعات و ارتباطات، چرایی پیدایش فساد مالی و اداری و توسعه و افزایش دانش در زمینه فساد مالی و اداری می‌باشد.

۵-۲- فرضیات مسئله:

فرضیه اصلی:

بین استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

فرضیه های فرعی:

بین افزایش شفافیت اطلاعات و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

بین بهبود و تسریع پاسخگویی و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

بین بهبود فرآیند ارتباطات بین کارمند و ارباب رجوع و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

بین افزایش آگاهی ارباب رجوع نسبت به قوانین و مقررات و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

۵-۳- تعیین ابزار اندازه‌گیری و روایی و اعتبار آن:

باتوجه به نوع اطلاعات لازم، جهت گردآوری اطلاعات و داده‌ها از دو روش روش کتابخانه‌ای و روش میدانی بهره گرفته می‌شود. برای جمع‌آوری، بررسی سوابق و نگارش تئوری و ادبیات تحقیق از روش کتابخانه‌ای استفاده می‌شود که در این روش علاوه بر استفاده از کتب و منابع موجود، محقق به منظور نوآوری و بهره‌گیری از تجربیات علمی به‌روز دنیا در زمینه تحقیق حاضر از کتب و منابع منتشره در نشریات علمی تخصصی انگلیسی که بیشتر از طریق شبکه اینترنت به‌دست آمده است نیز بهره گرفته- است. پس از ارائه یک پایه علمی، از روش میدانی جهت اخذ دیدگاه اعضای جامعه نسبت به متغیرهای پژوهش از طریق

مصاحبه سپس تدوین ابزار پرسشنامه و جمع‌آوری آن استفاده می‌گردد. نقطه قوت این پایان‌نامه استفاده از روش ترکیبی در ابزار می‌باشد. ابزار پرسشنامه علاوه بر اینکه دارای روایی صوری و ظاهری می‌باشد، به رویت اساتید و تعدادی از صاحب‌نظران در حوزه این تحقیق رسیده و براین اساس می‌توان گفت روایی وسیله اندازه‌گیری به طریق محتوایی حاصل گردیده است (عادل آذر، ۱۳۸۴). در خصوص بررسی پایایی پرسشنامه مورد نظر از ضریب آلفای کرونباخ در یک نمونه ۲۰ عضوی، آلفای کرونباخ ۰/۹۰ را داشتیم که این مقدار نشان از قابلیت اعتماد بالای پرسشنامه را دارد.

۵-۴- جامعه و نمونه:

جامعه آماری شامل کارکنان و ذینفعان یا کنشگران مرتبط با شهرداری منطقه ۲۲ شامل پیمانکاران، شهروندان، شورایاری‌های مناطق است. با توجه به ساختار جامعه برای انتخاب نمونه از شیوه نمونه‌گیری تصادفی با طبقه‌بندی استفاده شده است. مجموع جامعه آماری در گروه کارمندان شهرداری ۶۱۰ نفر و در گروه شهروندانی که به طور میانگین به صورت روزانه به نواحی چهارگانه شهرداری مراجعه می‌کنند ۲۰۰ نفر برآورد گردید که با استفاده از روش نمونه‌گیری تعداد ۱۲۰ نفر از کارمندان شهرداری و ۲۰۰ نفر از شهروندان این منطقه به عنوان نمونه آماری انتخاب، پرسشنامه‌ها توزیع و تعداد ۳۱۸ پرسشنامه بازپس گرفته شد.

۶- آنالیز داده‌ها:

نرم افزار مورد استفاده در این تحقیق SPSS می‌باشد. در این پژوهش از آمار توصیفی برای نمایش اطلاعات جمعیت‌شناسی و از متون استنباط آماری نیز استفاده شده و چون به دنبال آزمون فرضیه‌های آماری هستیم، از آزمون فرضیه‌ها و متون آماری مرتبط با آن استفاده می‌شود. در مورد تاثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات، شفافیت اطلاعات، پاسخگویی، آگاهی و ارتباطات بین کارمندان و ارباب رجوع بر فساد مالی از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده می‌شود و آزمون میانگین‌های مستقل در دو متغیر فساد مالی و فناوری اطلاعات و ارتباطات و آزمون فریدمن در اولویت‌بندی ابعاد فناوری اطلاعات و ارتباطات انجام شده است (عادل آذر، ۱۳۸۴)

۶-۱- بررسی یافته‌های پژوهش

با توجه به اطلاعات جمع‌آوری شده در این تحقیق اکثر پاسخگویان مورد بررسی را مردان با ۶۳/۲ درصد فراوانی تشکیل می‌دهد. بیشترین درصد فراوانی سن پاسخگویان با ۳۸/۲ درصد در بازه سنی ۳۰ تا ۳۹ سال قرار داشته و در مقابل طبقه سنی بالای ۵۰ سال با ۴/۳ درصد فراوانی از نمونه مورد آزمون کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. البته این امر شرایط مطلوبی را در این پژوهش به وجود می‌آورد که افراد پاسخگو تقریباً جوانان بوده و با توجه به سطح تحصیلات آنان که در ادامه بیان می‌گردد آشنا به علم روز بوده و در نتیجه قابلیت اعتماد به نتایج را افزایش می‌دهند. نتایج میزان تحصیلات مؤید این نکته است ۴۱/۲ درصد آنان دارای مدرک دیپلم و ۳۲/۷ درصد آنان از مقطع کارشناسی برخوردارند البته اگر در گروه کارمندان بیشترین میزان تحصیلات با ۴۲/۴ مربوط به مقطع کارشناسی و در گروه ذینفعان بیشترین میزان تحصیلات با ۴۱/۵ درصد مربوط به مقطع دیپلم می‌باشد.

۶-۲- بررسی فرضیه‌های پژوهش

بررسی و تحلیل فرضیه یکم

فرض صفر: بین افزایش شفافیت اطلاعات و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود ندارد.

فرض مقابل: بین افزایش شفافیت اطلاعات و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

جدول ۲: نتایج حاصل از آزمون همبستگی در خصوص فرضیه اول

گروه نمونه	میزان همبستگی	عدد معنی‌داری	میزان خطا	نتیجه آزمون
------------	---------------	---------------	-----------	-------------

مجموع کارمندان و ذینفعان	-۰/۲۵۶	۰/۰۱۳	۰/۰۵	تایید شد
--------------------------	--------	-------	------	----------

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود ضریب همبستگی به دست آمده برابر با $-۰/۲۵۶$ و عدد معنی‌داری مشاهده شده برابر با $۰/۰۱۳$ است که از سطح معنی‌داری ۰.۰۵ کمتر است. پس فرض صفر مورد تایید قرار نمی‌گیرد پس می‌توان نتیجه گرفت که بین افزایش شفافیت اطلاعات و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

بررسی و تحلیل فرضیه دوم

فرض صفر: بین بهبود و تسریع پاسخگویی و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود ندارد.

فرض مقابل: بین بهبود و تسریع پاسخگویی و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

جدول ۳: نتایج حاصل از آزمون همبستگی در خصوص فرضیه دوم

گروه نمونه	میزان همبستگی	عدد معنی‌داری	میزان خطا	نتیجه آزمون
مجموع کارمندان و ذینفعان	-۰/۲۳۹	۰/۰۴۶	۰/۰۵	تایید شد

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود ضریب همبستگی به دست آمده برابر با $-۰/۲۳۹$ و عدد معنی‌داری مشاهده شده برابر با $۰/۰۴۶$ است که از سطح معنی‌داری ۰.۰۵ کمتر است. پس فرض صفر مورد تایید قرار نمی‌گیرد پس می‌توان نتیجه گرفت که ارتباط معنی‌داری میان شفافیت و میزان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات وجود دارد.

بررسی و تحلیل فرضیه سوم

فرض صفر: بین بهبود فرآیند ارتباطات بین کارمند و ارباب رجوع و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود ندارد.

فرض مقابل: بین بهبود فرآیند ارتباطات بین کارمند و ارباب رجوع و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

جدول ۴: نتایج حاصل از آزمون همبستگی در خصوص فرضیه سوم

گروه نمونه	میزان همبستگی	عدد معنی‌داری	میزان خطا	نتیجه آزمون
مجموع کارمندان و ذینفعان	-۰/۲۲۸	۰/۰۳۷	۰/۰۵	تایید شد

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود ضریب همبستگی به دست آمده برابر با $-۰/۲۲۸$ و عدد معنی‌داری مشاهده شده برابر با $۰/۰۳۷$ است که از سطح معنی‌داری ۰.۰۵ کمتر است. پس فرض صفر مورد تایید قرار نمی‌گیرد پس می‌توان نتیجه گرفت که ارتباط معنی‌داری میان بهبود فرآیند ارتباطات بین کارمند و ارباب رجوع و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

بررسی و تحلیل فرضیه چهارم

فرض صفر: بین افزایش آگاهی ارباب رجوع نسبت به قوانین و مقررات و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود ندارد.

فرض مقابل: بین افزایش آگاهی ارباب رجوع نسبت به قوانین و مقررات و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

جدول ۵: نتایج حاصل از آزمون همبستگی در خصوص فرضیه چهارم

گروه نمونه	میزان همبستگی	عدد معنی‌داری	میزان خطا	نتیجه آزمون
مجموع کارمندان و ذینفعان	-۰/۲۹۱	۰/۰۲۲	۰/۰۵	تایید شد

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود ضریب همبستگی به دست آمده برابر با $-۰/۲۹۱$ و عدد معنی‌داری مشاهده شده برابر با $۰/۰۲۲$ است که از سطح معنی‌داری ۰.۰۵ کمتر است. پس فرض صفر مورد تایید قرار نمی‌گیرد پس می‌توان نتیجه گرفت که بین افزایش آگاهی ارباب رجوع نسبت به قوانین و مقررات و فساد مالی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد. بررسی‌هایی که تاکنون انجام گرفت زمینه بررسی فرضیه اصلی را ایجاد می‌کند و در واقع فرضیه اصلی تحقیق با مطالعه جواب‌های فرضیه‌های فرعی ارائه گردیده است.

فرض صفر: بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و فساد مالی رابطه منفی و معنی دار وجود ندارد.
فرض مقابل: بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و فساد مالی رابطه منفی و معنی دار وجود دارد.

جدول ۶: نتایج فرضیه‌های فرعی تحقیق

ردیف	عنوان فرضیه	ضریب همبستگی	عدد معنی-داری	نتیجه آزمون
۱	بین افزایش شفافیت و فساد مالی رابطه منفی و معنی دار وجود دارد	-۰/۲۵۶	۰/۰۱۳	تایید شد
۲	بین بهبود و تسریع پاسخگویی و فساد مالی رابطه منفی و معنی دار وجود دارد	-۰/۲۳۹	۰/۰۴۶	تایید شد
۳	بین بهبود فرآیند ارتباطات بین کارمند و ارباب رجوع و فساد مالی رابطه منفی و معنی دار وجود دارد	-۰/۲۲۸	۰/۰۳۷	تایید شد
۴	بین افزایش آگاهی ارباب رجوع نسبت به قوانین و مقررات و فساد مالی رابطه منفی و معنی دار وجود دارد	-۰/۲۹۱	۰/۰۲۲	تایید شد

ملاحظه می‌گردد که در میان فرضیه‌های فرعی تحقیق افزایش آگاهی ارباب رجوع بیشترین همبستگی را با میزان به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات دارد و بعد از آن شفافیت و همچنین پاسخگویی و در نهایت بهبود ارتباطات. براین اساس فرضیه اصلی تحقیق ارائه خواهد شد که تایید می‌شود.

در این قسمت ادعا می‌شود، میانگین فساد مالی در کارمندان و ذینفعان برابر نمی‌باشد. به منظور بررسی این ادعا خواهیم داشت فرض صفر: میانگین فساد مالی در کارمندان و ذینفعان برابر می‌باشد.

$$H_0 : \mu_0 = \mu_1$$

فرض یک: میانگین فساد مالی در کارمندان و ذینفعان برابر نمی‌باشد.

$$H_1 : \mu_0 \neq \mu_1$$

ابتدا به آزمون تساوی واریانس دو جامعه پرداخته و سپس نتایج آزمون تساوی میانگین دو جامعه را برای هر دو حالت تساوی و عدم تساوی واریانس ارائه می‌کند. فرضیه‌های آماری مربوط به آزمون تساوی واریانس دو جامعه به صورت زیر می‌باشد:

$$H_0 : \delta_0^2 = \delta_1^2$$

$$H_1 : \delta_0^2 \neq \delta_1^2$$

۲-۶

جدول ۷: نتایج آزمون میانگین‌های مستقل

حد بالا	حد پایین	عدد معنی داری آزمون تساوی میانگین دو جامعه	سطح خطا	عدد معنی داری آزمون تساوی واریانس دو جامعه
-۰/۱۱۲	-۲/۴۴۸	۰/۰۳۲	۰/۰۵	۰/۰۰۲
-۰/۰۴۱	-۰/۵۱۹	۰/۰۴۳		

عدد معنی داری مربوط به آزمون تساوی واریانس دو جامعه برابر با ۰/۰۰۲ و کوچک‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد در نتیجه فرض برابری واریانس‌ها رد می‌شود. بنابراین اطلاعات سطر دوم را برای نتیجه‌گیری در مورد میانگین مورد بررسی قرار می‌دهیم. عدد معنی-داری آزمون تساوی میانگین دو جامعه با فرض عدم تساوی واریانس برابر با ۰/۰۳۲ و کمتر از ۰/۰۵ است پس فرض برابری

میانگین‌های دو جامعه رد می‌شود و ادعای عدم تساوی میانگین فساد مالی از نظر دو گروه کارمندان و ذینفعان پذیرفته می‌شود. فاصله اطمینان برای تفاضل میانگین از نظر دو گروه به این صورت است: $-۰/۱۱۲ \leq \mu_0 - \mu_1 \leq ۲/۴۴۸$ از عدم تساوی میانگین‌های دو جامعه برحسب دو گروه پاسخگو (کارمندان و ذینفعان) می‌توان نتیجه گرفت که کارمند یا ذینفع بودن افراد بر متغیر فساد مالی موثر است. در این قسمت ادعا می‌شود، میانگین فناوری اطلاعات و ارتباطات در کارمندان و ذینفعان برابر نمی‌باشد. به منظور بررسی این ادعا خواهیم داشت

فرض صفر: میانگین فناوری اطلاعات و ارتباطات در کارمندان و ذینفعان برابر می‌باشد.
 $H_0: \mu_0 = \mu_1$
 فرض یک: میانگین فناوری اطلاعات و ارتباطات در کارمندان و ذینفعان برابر نمی‌باشد.
 $H_1: \mu_0 \neq \mu_1$
 ابتدا به آزمون تساوی واریانس دو جامعه پرداخته و سپس نتایج آزمون تساوی میانگین دو جامعه را برای هر دو حالت تساوی و عدم تساوی واریانس ارائه می‌کند. فرضیه‌های آماری مربوط به آزمون تساوی واریانس دو جامعه به صورت زیر می‌باشد:

$$H_0: \delta_0^2 = \delta_1^2$$

$$H_1: \delta_0^2 \neq \delta_1^2$$

جدول ۸: نتایج آزمون میانگین‌های مستقل

حد بالا	حد پایین	عدد معنی داری آزمون تساوی میانگین دو جامعه	سطح خطا	عدد معنی داری آزمون تساوی واریانس دو جامعه
۲/۳۶۱	-۱/۶۶۱	۰/۷۳۲	۰/۰۵	۰/۲۹۸
۲/۴۰۷	-۱/۷۰۷	۰/۷۳۸		

عدد معنی داری مربوط به آزمون تساوی واریانس دو جامعه برابر با ۰/۲۹۸ و بزرگ‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد در نتیجه فرض برابری واریانس‌ها تایید می‌شود. بنابراین اطلاعات سطر اول را برای نتیجه‌گیری در مورد میانگین مورد بررسی قرار می‌دهیم. عدد معنی داری آزمون تساوی میانگین دو جامعه برابر با ۰/۷۳۸ و بیشتر از ۰/۰۵ است پس فرض برابری میانگین‌های دو جامعه تایید می‌شود. از تساوی میانگین‌های دو جامعه برحسب دو گروه پاسخگو (کارمندان و ذینفعان) می‌توان نتیجه گرفت که کارمند یا ذینفع بودن افراد بر متغیر فناوری اطلاعات و ارتباطات موثر نیست. برای بررسی یکسان بودن اهمیت متغیرهای شفافیت، پاسخگویی، ارتباطات و آگاهی از آزمون فریدمن استفاده می‌شود. برای این منظور خواهیم داشت:

فرض صفر: اهمیت شاخص‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات یکسان است.

فرض مقابل: دست کم دو شاخص اهمیت متفاوت دارند.

جدول ۹: میزان اهمیت شاخص‌ها

شاخص‌ها	میانگین اهمیت
شفافیت	۱/۳۵
پاسخگویی	۲/۱۹
ارتباطات	۲/۶۳
آگاهی	۳/۸۳

جدول ۱۰: آزمون فریدمن

عدد معنی داری	میزان خطا	نتیجه آزمون
۰/۰۰۰	۰/۰۵	تایید شد

به این دلیل که عدد معنی داری کمتر از ۰/۰۵ است این آزمون بیان می‌دارد که فرض صفر رد می‌شود و فرض مقابل تایید می‌شود و دست کم دو شاخص اهمیت متفاوت دارند. هرگونه نتیجه‌گیری دیگری حالت توصیفی دارد. اهمیت شاخص آگاهی به ترتیب بیشتر از ارتباطات و پاسخگویی و شفافیت می‌باشد.

۷- مصاحبه

مصاحبه یکی از ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها محسوب می‌شود. در این تحقیق با ده نفر از کارمندان و ذینفعان شهرداری تهران مصاحبه‌هایی به صورت غیر ساختاریافته انجام شد که در روند تحقیق، نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات برای تحقیق بسیار موثر واقع شد. این مصاحبه‌ها با دو نفر از مسئولین ارشد شهرداری تهران، پنج نفر از اعضای شورایی منطقه ۲۲ شهرداری تهران و سه نفر از کارمندان شهرداری منطقه ۲۲ تهران انجام شد. در این مصاحبه‌ها، مصاحبه‌شونده در مورد وجود یا عدم وجود فساد مالی و اداری، زمینه‌های آن، چرایی ابتلا به آن و چگونگی پیشگیری و مبارزه با آن با تاکید بر فناوری اطلاعات و ارتباطات اطلاعاتی را به محقق ارائه داد. نتایج این مصاحبه‌ها در سه دسته کلی طبقه‌بندی شده است. به این صورت که در سه طبقه زمینه‌های وجود فساد مالی و اداری، چرایی ارتکاب به فساد مالی و اداری و چگونگی پیشگیری و مبارزه با فساد مالی و اداری با تاکید بر فناوری اطلاعات و ارتباطات به این موضوع پرداخته می‌شود. در مورد زمینه‌های ابتلا به فساد افراد مصاحبه‌شونده بر روی آن دسته از کارهایی که کارمند و ارباب رجوع ارتباط چهره به چهره دارند اتفاق نظر داشتند. به این معنی که با ارتباط نزدیک و چهره به چهره و به درازا کشیده شدن زمان ارتباط کارمند و ارباب رجوع شرایط اولیه ارتکاب به فساد در زمینه‌های مالی و اداری به وجود می‌آید. از جمله این زمینه‌ها و البته مهم‌ترین آن‌ها از نظر افراد مصاحبه‌شونده بحث دریافت عوارض شهرداری می‌باشد. موارد دیگری از جمله، افشای اسرار و اسناد محرمانه، صدور طرح ترافیک، تاخیر در انجام امور قانونی ارباب رجوع نیز از مواردی است که افراد مصاحبه‌شونده به آن اشاره کردند. افراد مصاحبه‌شونده علت اصلی ارتکاب به فساد را ضعف تقوی و خودشناسی و خدانشناسی در افراد می‌دانستند. این افراد علل دیگری مانند کافی نبودن درآمد فردی که مرتکب فساد می‌شود و عدم توازن درآمد و هزینه‌های این فرد، ناکافی بودن و غیر مدون بودن رسیدگی به عملکرد کارمندان و در نهایت عدم استقلال قوه قضاییه در رسیدگی به اینگونه جرائم را از عوامل مهم در ارتکاب به فساد مالی و اداری دانستند. افراد مصاحبه‌شونده آموزش را در زمینه کاهش فساد مالی دارای سهم عمده‌ای دانستند. این افراد شهرداری‌ها را از جمله ارگانهایی عنوان کردند که در اغلب کشورها مورد اتهام تقلب و سوءاستفاده مالی قرار می‌گیرند و یکی از راهکارهای پیشگیری از سوءاستفاده، توسعه امکانات و ملزومات است به نحوی که باید در سال تا ۲ نوبت حسابرسی و گزارشات مالی انجام شود. این افراد اعتقاد داشتند که با کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در شهرداری‌های کشور زمینه‌های ابتلا به فساد را بسیار کم‌رنگ نموده‌است. استفاده از پرداخت الکترونیکی عوارض شهرداری و دیگر مسائل مالی، راه‌اندازی سیستم‌های هوشمند انتقال داده‌ها به صورت شبکه‌ای و استفاده از اینترنت و اینترنت برای انجام امور درون شهرداری و بین سازمانی، راه‌اندازی شبکه مدیریت شهری تحت سامانه تلفنی و اینترنتی ۱۳۷، سامانه نظارت همگانی ۱۸۸۸ و ثبت و پیگیری الکترونیکی مناقصات شهرداری و بسیاری موارد دیگر از جمله راهکارهایی می‌باشند که شهرداری برای پیشگیری و مبارزه با فساد مالی و اداری اندیشیده است. طبق نظرات مصاحبه‌شونده‌ها این راهکارها موجب افزایش شفافیت اطلاعات برای شهروندان، افزایش پاسخگویی شهرداری در

تمامی زمینه‌ها به شهروندان و افزایش پاسخگویی کارمندان در درون سازمان، افزایش ارتباطات شهرداری و ارباب رجوع و افزایش آگاهی کارمندان شهرداری و شهروندان از قوانین و مقررات می‌شود. این راهکارها موجب کاهش مراجعات شهروندان به شهرداری شده‌است که این امر باعث کاهش روابط چهره به چهره، کاهش سفرهای درون شهری، افزایش امکان نظارت دقیق و همه‌جانبه به عملکرد کارمندان شهروندان و غیره می‌شود که از نظر مصاحبه شوندگان باعث کاهش چشم‌گیری در بروز فساد مالی و اداری در شهرداری می‌شود. طبق دستاوردهای این تحقیق نیز با افزایش چهار بعد شفافیت اطلاعات، پاسخگویی، ارتباطات و آگاهی از قوانین و مقررات فساد مالی کاهش می‌یابد و همانطور که دیده می‌شود جمع‌بندی نظرات مصاحبه-شوندگان نیز این موضوع را تأیید می‌کند.

۸- نتیجه‌گیری:

در الگوی نظری پژوهش بعد اول آن شفافیت اطلاعات و کاهش فساد مالی است، براساس شاخص‌های توصیفی و آماره‌های استنباطی برای این بعد می‌توان این‌گونه بیان داشت که میزان دسترسی به آخرین اخبار و اطلاعات (در مورد مسائل مربوط به حوزه کاری)، میزان کنترل مستقیم شهرداری به صورت online نسبت به عملکرد، میزان دریافت اطلاعات از منابع موثق در شهرداری، میزان سهولت دسترسی به محتوای اطلاعات در شهرداری، میزان دسترسی به اطلاعات بدون واسطه (مستقیم) در شهرداری با میزان فساد مالی رابطه منفی وجود دارد و می‌توان با ضریب اطمینان ۹۵ درصد این‌گونه ادعا نمود که برای بعد شفافیت، کارکنان و ذینفعان معتقدند، میان شفافیت اطلاعات و کاهش فساد مالی ارتباط وجود دارد. بعد دوم بهبود پاسخگویی و کاهش فساد مالی است، براساس شاخص‌های توصیفی و آماره‌های استنباطی برای این بعد می‌توان این‌گونه بیان داشت که برقراری ارتباط مستقیم با مدیران در شهرداری، میزان دریافت بازخورد مستقیم از عملکرد کارکنان در شهرداری، امکان ارائه گزارش عملکرد در فاصله زمانی معین در شهرداری، سرعت در پاسخگویی به پیشنهادات، انتقادات و شکایات کارکنان داخلی در شهرداری، سرعت در پاسخگویی به پیشنهادات، انتقادات و شکایات شهروندان و ذینفعان در شهرداری، میزان ارائه پیشنهادات، انتقادات و شکایات از طریق الکترونیکی با میزان فساد مالی رابطه منفی وجود دارد و می‌توان با ضریب اطمینان ۹۵ درصد این‌گونه ادعا نمود که برای بعد شفافیت کارکنان و شهروندان معتقدند میان بهبود پاسخگویی و کاهش فساد مالی ارتباط وجود دارد. بعد سوم بهبود ارتباط بین کارمند و ارباب رجوع و کاهش فساد مالی است، برای این بعد می‌توان این‌گونه بیان داشت که میزان ارتباطات رو دررو در شهرداری با شهروندان، میزان اعمال نظر شخصی کارکنان در امور اداری، نقش فناوری اطلاعات در صرفه‌جویی در زمان ارائه خدمات به افراد، نقش فناوری اطلاعات در تصمیم‌گیری‌های شهرداری، میزان تنش و تعارض بین کارکنان و ارباب رجوع، ارائه اطلاعات در خصوص خدمات شهرداری به صورت به‌موقع و دقیق به افراد با میزان فساد مالی رابطه منفی وجود دارد و می‌توان با ضریب اطمینان ۹۵ درصد این‌گونه ادعا نمود که برای بعد شفافیت کارکنان و شهروندان معتقدند میان بهبود ارتباط بین کارمند و ارباب رجوع و کاهش فساد مالی ارتباط وجود دارد. بعد چهارم افزایش آگاهی ارباب رجوع و کاهش فساد مالی یافته‌های است که برای این بعد می‌توان این‌گونه بیان داشت که میزان کسب اطلاعات از منابع مختلف (مراجع، مسئولین،...) برای کارکنان، آگاهی کارکنان از بخشنامه‌ها و قوانین و مقررات، میزان آموزش-های مجازی ارائه شده به کارکنان، میزان تبادل اطلاعات با سایر شهرداری‌ها، میزان تبادل اطلاعات با شهروندان، میزان ارائه اطلاعات مربوط به مناقصه‌ها و مزایده‌های شهرداری به ذینفعان، میزان ارائه اطلاعات مربوط به مناقصه‌ها و مزایده‌های شهرداری به صورت الکترونیکی به ذینفعان با میزان کاهش فساد مالی رابطه منفی وجود دارد و می‌توان با ضریب اطمینان ۹۵ درصد این‌گونه ادعا نمود که برای بعد شفافیت کارکنان و شهروندان معتقدند میان افزایش آگاهی ارباب رجوع و کاهش فساد مالی ارتباط وجود دارد. جمع‌بندی نتایج ابعاد چهارگانه تحقیق پاسخ به سوال اصلی پژوهش را می‌توان این‌گونه بیان داشت که استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات باعث کاهش فساد مالی می‌شود.

۹- پیشنهادات

به این علت که میزان افزایش شفافیت باعث کاهش فساد مالی می‌شود و جهت تحقق افزایش شهرداری می‌تواند از زیرساخت‌های لازم بهره گرفته و جهت ارتباط و بهبود وضعیت خویش بالاخص در فضای رقابتی پیش روی این سازمان، برای تحقق کامل دولت الکترونیک و شفافیت اطلاعات بیشتر سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی نماید. جهت رسیدن به مرز مطلوبیت برای بهبود پاسخگویی شهرداری می‌تواند علاوه بر استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات از مکانیزم‌های دیگر نیز استفاده کرد. جهت ایجاد بهبود ارتباطات زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات کمک بسزایی کرده و شهرداری جهت ارتقای سطح کیفیت این بعد می‌تواند از تجربیات سایر کشورها استفاده نماید. شهرداری می‌تواند نسبت به یک برنامه‌ریزی هدفمند و با تاکید بر رفع مشکلات و عوامل در به خدمت‌گیری دولت الکترونیک بتواند نسبت به افزایش آگاهی ارباب رجوع در شهرداری گامی موثر بردارد.

بررسی قوانین و مقررات مربوط به فساد مالی در کشور بیانگر آن است که پیشگیری و مبارزه با فساد مالی و اداری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از سویی دیگر با نظر به سیاست‌های کلی سند چشم‌انداز بیست ساله، با رویکرد مبنایی پیشرفت و عدالت و با توجه به این امر که یکی از سرفصل‌های اصلی آن، فعال، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مومن، رضایت‌مند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی است و همچنین سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران به افزایش شفافیت اطلاعات در تمام فعالیت‌ها برای شهروندان، پاسخگویی مسئولین از سطوح بالا تا کارمندان دولتی به شهروندان، ارتباطات مفید و موثر و همه جانبه بین مسئولین و شهروندان و آگاهی شهروندان به صورت همه‌جانبه و دقیق و به‌موقع از قوانین و مقررات و اخبار دولتی و درنهایت به‌کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در تمام فعالیت‌های دولتی، توصیه شده‌است.

منابع

۱. احمدی، گلناز. (۱۳۸۷). "بررسی عوامل رفتاری و ساختاری موثر بر فساد اداری در سازمان منتخب مطالعه موردی (سازمان مسکن و شهرسازی استان تهران)". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، پردیس قم دانشگاه تهران.
۲. جهانبخش، گیتی. (۱۳۸۷). "بررسی رابطه بین استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و کاهش فساد اداری در بانک رفاه". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، پردیس قم دانشگاه تهران.
۳. حسینی شاولول، امین (۱۳۸۶). "رابطه بین میزان استفاده از فناوری اطلاعات به وسیله اعضای هیات علمی با عملکرد آموزشی آنان در دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.
۴. حیاتی، سارا. (۱۳۸۶). "بررسی اثر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر بهره‌وری کل عوامل تولید". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران.
۵. شریفی، محمد. (۱۳۸۶). "بررسی شاخص‌های موفقیت فعالیت‌های قبل از اجرای پروژه‌های توسعه دولت الکترونیک در ایران (بررسی موردی: پروژه کارت هوشمند سوخت)". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران.
۶. جعفری‌سنقری، محسن. (۱۳۸۵). "ایجاد یک مدل جامع اندازه‌گیری میزان تأثیر فن‌آوری اطلاعات بر سازمان‌ها با استفاده از روش‌های تحلیل چندگانه". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. پردیس دانشکده‌های فنی دانشگاه تهران.
۷. عباس‌پور، مرتضی. (۱۳۸۵). "بررسی عوامل سازمانی موثر بر فساد اداری در ادارات دولتی شهرستان شاهرود". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. پردیس قم دانشگاه تهران.
۸. عزیزی، سعاده. (۱۳۸۴). "بررسی رابطه بین فناوری اطلاعات و ساختار سازمانی در سازمان تامین اجتماعی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران، مجتمع آموزش عالی قم، گروه مدیریت دولتی.

۹. ناطقی، محمدرضا. (۱۳۸۴). "صمیمی بررسی اثر فساد مالی بر نابرابری و رشد اقتصادی (مطالعه بین کشوری با تاکید بر ایران)". پایان نامه کارشناسی ارشد. پردیس قم دانشگاه تهران.
۱۰. مقدسی، علیرضا. (۱۳۸۴). "مدل‌های پیاده‌سازی دولت الکترونیک". ماهنامه تدبیر، شماره ۱۶۰.
۱۱. قهرمانی، گودرز. (۱۳۸۲). "بررسی موانع ایجاد و گسترش دولت الکترونیک". پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران.
۱۲. حقانی، فتح‌الله. (۱۳۷۹). "بررسی علل اقتصادی فساد مالی در ایران". پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه مازندران.
۱۳. افشاری، اسماعیل. (۱۳۷۳). "بررسی راه‌های جلوگیری از فساد مالی ناشی از پورسانت در معاملات توسط مدیران". پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.
۱۴. اعتمادی، عظیم. (۱۳۸۷). "سازمان و فعالیتهای ضد فساد اداری در کشور هنگ‌کنگ و مالزی". تهران: دفتر نظارت ارزیابی وزارت نیرو.
۱۵. باقری، آیت. (۱۳۸۷). "دولت رانتهی و فساد اقتصادی". تهران: سازمان بازرسی کل کشور.
۱۶. باقری، آیت. (۱۳۸۷). "لزوم تغییر ساختار اداری به منظور مبارزه با فساد اداری". تهران: سازمان بازرسی کل کشور.
۱۷. فرهودی، آرش. (۱۳۸۷). "نمودار فساد جهانی ۲۰۰۷". تهران: سازمان بازرسی کل کشور.
۱۸. ملک، فردریک. (۱۳۸۷). "شاخص درک فساد، نتایج از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۸". تهران: مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک.
۱۹. حسین خان، مشتاق. نجف‌پور، شعبان. حق‌شناس، محمدجواد. (۱۳۸۵). "حکمرانی خوب و سیاست‌های مبارزه با فساد در کشورهای درحال توسعه". تهران: سازمان بازرسی کل کشور.
۲۰. مهری، غلامعلی. (۱۳۸۴). "نقش فرهنگ سازمانی در پیشگیری از بروز فساد اداری". تهران: سازمان بازرسی کل کشور.
۲۱. فرهادی‌نژاد، محسن (۱۳۸۰). "فساد اداری و شیوه‌های کنترل آن". تهران: سلسله مقالات دومین همایش علمی و پژوهشی نظارت و بازرسی
۲۲. آذر، عادل. مومنی، منصور. (۱۳۸۴). "آمار و کاربرد آن در مدیریت". تهران: سمت.
23. Nandini, Chaturvedula. (2010). "Imperial Excess: Corruption and Decadence in Portuguese India". Columbia university.
24. Thomas, Barnebeck Andersen. Jeanet, Bentzen. Carl-Johan, Dalgaard. Pablo, Selaya. (2010). "Does the Internet Reduce Corruption? Evidence from U.S. States and Across Countries" The World Bank.
25. Wilson wong, Eric Welch. (2010). "Dose E-Government promote accountability? A comparative analysis of website openness and government accountability"
26. William A. Clark. (2010) "comprative anti corruption policy: the American, soviet and Russian cases"
27. Edwin, c. cierpial jr. (2006). "study on military corruption and corruptin perception level, focus on the empirical analysis of 8th u.s. army soldiers". department of public administration graduate of soongsil university.
28. Ronald, D. Picur. Ahmed, Riahi-Belkaoui. (2006). "The impact of bureaucracy, corruption and tax compliance". www.emeraldinsight.com/1475-7702.htm, vol.5 No.2, pp 174-180
29. Michel, Dion. (2006). "What is corruption corrupting? A philosophical viewpoint". www.emeraldinsight.com/1368-5201.htm, vol.12 No.7, pp 45-53
30. Q, scanlan. (2006). "analysis the control of corruption". journal of financial crime, vol.11 No. 4, pp 315-320

31. Michael, Hylton. Gladys, Young. (2006). " Anti-corruption efforts in the Caribbean: are we doing enough?". www.emeraldinsight.com/1359-0790.htm, vol.14 No.3,pp 250-263
32. www.transparency.org

Evaluation of the Anti-corruption Strategies with Emphasis on ICT (Case study: District 22 of Tehran province Municipality)

Atiye Azimi

Master's Degree in Industrial Management.

Abstract

This research seeks to investigate the impact of four dimensions of information and communication technology (ICT) including transparency, accountability, communication and awareness on financial corruption using the scientific method and come to solutions based on the findings. The main purpose of the study is to investigate the relationship between the use of ICT and financial corruption. Having reviewed the literature, we developed a questionnaire and assessed its validity and reliability. Then we distributed it among the employees and stakeholders in District 22 of Tehran province Municipality. A total of 318 questionnaires were completed and were analyzed using the statistical techniques of Spearman's correlation coefficient, the independent T-test and Friedman test. The findings of the questionnaire and the priority of each of the dimensions were identified and it was revealed that the increased customer awareness, information transparency, accountability and improvement of communications would reduce financial corruption. Thus, this research showed that there is a significant negative relationship between ICT and the reduction of financial corruption in the municipality.

Keywords: ICT, e-government, financial corruption, transparency, accountability, improving communication and raising awareness

---